

פרשת וירא¹

אברהם ויצחק – שילוב מידות האהבה והיראה

א. עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי יִרְאֶה-לְהִים אֶתָּה

בשיאה של עקידת יצחק אומר המלאך לאברהם: **"עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי-יִרְאֶה-לְהִים אֶתָּה וְלֹא חֲשַׁכְתָּ אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יַחֲזִיק מִמֶּנִּי"** (כב, יב). יראת השמים המופלאה של אברהם המשתקפת מתוך העקידה, מופיעה עוד קודם לכן בחששות מהירידה לארץ פלשתים: **"כִּי אֶמְרֵתִי כִּקְאִין יִרְאֵת אֶל-לֵהִים בְּמָקוֹם הַזֶּה וְהִרְגוּנִי עַל-דְּבַר אִשְׁתִּי"** (כ, יא). מכאן שבוודאי היה אברהם ירא שמים עוד קודם לעקידה. מסיבה זו הוא נענה לצו הא-לוהי לעזוב את ארץ מולדתו. כמו כן היכולת לעמוד בניסיונות גם הן נובעות מיראת שמים עליונה. בכלל, ביסוד דרכו של אברהם, איש האמונה שהכיר בבוראו, עומדת התובנה כיצד נראית אנושות ללא יראת שמים. איש אמונה שכזה וודאי חקוקה בליבו גם יראת שמים עליונה. ובכל זאת **"עֵתָה יִדְעֵתִי כִּי-יִרְאֶה-לְהִים אֶתָּה"**. העובדה שבעקידת יצחק התחדשה מדרגת היראה, מלמדת שישנן מדרגות שונות של יראה. לא ראי יראת ה' של אברהם קודם העקידה לראי היראה שלאחריה.

אברהם איש החסד ניחן אף בתכונת אהבה גדולה: **"זָרַע אַבְרָהָם אֱהָבִי"** (ישעיהו מא, ח), **"קח-נָא אֶת-בְּנֶךְ אֶת-יַחֲזִיק אֲשֶׁר-אֶהְבֵּת"** (כב, ב). אהבתו של אברהם מתרחבת אל מעגלים נוספים כדוגמת לוט, אנשי סדום הרשעים, שלושת הערביים שמשתחוים לאבק שברגליהם.

על רקע מידת האהבה המייחדת את אברהם, יש להרים רף חדש של יראה, רוממות של יראה שאיננה פוגמת במידת האהבה או נפגמת ממנה.

ב. יראה – התבטלות לרצון ה'

מידת היראה תפקידה לאזן את מידת האהבה. אהבה, לפי המהר"ל **(מקור...)**, מלמדת על יחסי גומלין בין שתי ישויות. שני אנשים, שכל אחד עומד בפני עצמו וביניהם שוררת אהבה. בין האוהבים גם שוויון. בנקודה זו אברהם אבינו מלמד לדורות יסוד גדול – בינינו לבין רבש"ע אין שוויון – יש התבטלות מוחלטת. יחד עם כל האהבה העצומה של אברהם לה', אין זו אהבה של **"אני אוהב את"**. אין בכלל אני. זו פרייה של עקידת יצחק – יראת הרוממות, האני בטל. אין שני גורמים, האדם והקב"ה, עמ"י והקב"ה – יש רק רצון אחד, רצון ה'. מהבחינה הזו, יראה איננה מסמלת פחד מחניק אלא שמחה עצומה בעובדה שהרצון שלנו מושרש ברצון ה'. **"יראתי מתוך**

¹ קורא ולומד יקר ,

מצ"ב שיחה שניתנה על ידי הרב קשתיאל, ראש הישיבה לבוגרי צבא ב"בני דוד".

אי"ה בפרשת בראשית בשנה הבאה, יצא לאור ספר פרשת שבוע על חומש בראשית עם שיחות שניתנו על ידי הרב קשתיאל בישיבה לבוגרי צבא.

העלות של הוצאת ספר גבוהות במיוחד וטרם הצלחנו לגייס את כל הסכום הדרוש.

ישנה אפשרות להקדשת שיחות בספר.

אשמח לשמוע הערות והארות על השיחות למייל: li_g2@walla.co.il – לירן.

שמחתי ושמחתי מתוך יראתי" (אליהו רבה ג). "עבדו את ה' ביראה וגילו בְרַעְדָה" (תהילים ב, יא). תיריה מזו, שמו של יצחק מבטא את השילוב הזה – מידתו יראה וּשְמוֹ עַל שֵׁם הַצַּחֲקִים.

רצון האדם איננו תלוש ואיננו נובע מעצמו, אלא האדם יונק את רצונותיו וּשְׂאִיפוֹתָיו מֵרִצּוֹן ה' באופן ממשי. הישות האוטונומית שלנו איננה מצומצמת וקטנה אלא מושרשת ונובעת מגבוה. האדם הירא מברר את שרשי רצונותיו האישיים: "עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו" (אבות ב, ד). היראה מבררת שלאדם יש תשתית איתנה למחשבותיו, לרצונותיו ולאישיותו. ללא יראה האדם תלוש מהמציאות ולרצונותיו חסרה קרקע מוצקה לביסוס.

ג. חוסן רוחני

אברהם אבינו סולל דרך חדשה בעבודת ה'. "אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר (ישעיהו לג, ו): יִרְאַת ה' הִיא אוֹצְרוֹ" (ברכות לג ע"ב). תכונת היראה מעניקה לאדם חוסן לרצונותיו. האוצר הוא דבר שמעניק קיום ושמירה. כאשר כל הפירות נשמרים באוצר הם מוגנים, אך ברגע שפרי אחד ייצא מחוץ לאוצר הוא ייחשף לפגעים רבים. אוצר היראה מחבר את כל מכלול האישיות של האדם אל הקב"ה, נותן לו קיום, שמירה וחוזק לרצונותיו שימשיכו להתקיים למרות כל הרוחות המנשבות ומאיימות למוטטם. אם נאחז רק במידת האהבה ניצור תלישות בינינו לבין רבש"ע. אבל היראה יוצרת אחיזה במציאות.

לאחר העקידה מתהווה מקום חדש: "וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם-הַמָּקוֹם הַהוּא ה' יִרְאָה" (כב, יד). המקום, הקיום, הוא השורש למציאות האדם. שלוש פעמים בשנה אנו מזכירים זאת לעצמנו: "וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱ-לֹהֶיךָ" (דברים כו, ב). לשם נעלה בשמחה על האפשרות לשאוב כוחות ולהתחבר לשורשים.

היראה יוצרת מקום, לכן אברהם לכל אורך העקידה עוסק במקום: "וַיִּירָא אֶת-הַמָּקוֹם". המקום מסמל את חוסר התלישות של האדם. ומי שאין לו יראה הוא תלוש: "אֵין-יִרְאַת אֱ-לֹהִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה". גם אילו נמצא רצונות טובים ויפים אבל שאינם מלווים ביראת א-לוהים, יהיו אלו רצונות תלושים שעלולים להירקב. התלישות יוצרת טומאה. כך נלמד מהלכות טומאה וטהרה, שכאשר פרי מחובר לקרקע הוא אינו מקובל טומאה כי יש לו חיות, אבל כאשר ייתלש מחיבוריו הרי הוא עומד בפני עצמו ומוכשר לקבל טומאה. כך גם בטומאת האדם. כל איברי האדם אינם מטמאים כל עוד הם מחוברים אל הגוף, אולם חלילה כאשר איבר מסוים נתלש הוא מטמא.

ד. הורשת הארץ

מדרגה גבוהה זו של אברהם, שהתגלתה בעקידת יצחק, הולידה ברכה חדשה שלא הופיעה קודם לכן: "וַיִּרְשׂ זֶרְעוֹךָ אֶת שְׂעַר אֲבִיךָ" (כב, יז). עד עתה הברכות נשאו אופי חיובי של ברכת הצאצאים, ברכת הארץ, המשכת הברכה לעולם "ונברכו בך כל משפחות האדמה" ועוד. אלא שכעת אופי הברכה הוא מעט לוחמני. ברכת הניצחון על אויבנו. ברכה זו קשורה גם היא ליראה, כי מידת האהבה מקבלת גם את רצונות האויב. אם הרצונות משתלבים מה טוב ואם לא, אין הרבה מה לעשות. אולם מידת היראה מהווה הצדקה למלחמה וניצחון. הרצון של עמ"י המתגלם גם בסוגיית ירושת הארץ, הוא אינו רצון פרטי אלא רצון א-לוהי. כאשר זה המניע, אחרי שביטלנו את כל הרצונות הפרטיים, אפשר לדבר על מלחמת הורשת הארץ.

ה. פחד יצחק

תהליך הבשלתה של מידת היראה העליונה, מתחיל בלידת יצחק. באישיותו משלב יראה ושמחה: **"וּפְחַד יִצְחָק הָיָה לִי"** (בראשית לא, מב). על שמו דרשו חז"ל: **"יצא חוק"** (בראשית רבה ג). ליצחק אין רצונות משל עצמו. בטל הוא לגמרי לחוק העליון, לרצון ה'. מידתו של יצחק, מידת היראה, מבטאת את הפסגה של יראת הרוממות, ממנה מקבל אברהם את יראת א-לוהים העליונה: **"וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו"** (כב, ו). מכאן הצחוק והשמחה של יצחק, מהוודאות, מאי התלישות, מהחיבור המוחלט לרצון ה'. מבין האבות יצחק היה הכי מחובר לרצון ה'. בעוד אברהם ויעקב יצאו מחוץ לארץ ישראל, הוא לא יצא מהארץ, מהמקום: **"גֹּוֹר בְּאֶרֶץ הַזֵּאת וְאֶהְיָ עִמָּךְ וְאֶבְרָכְךָ"** (כו, ג). בחינת החיבור למקום ולשורשים מופיעה רבות אצל יצחק: **"וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוּחַ בְּשָׂדֵה" (כד, סג), "וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בְּשָׁנָה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ ה' (כו, יב). יצחק מושרש חזק כמו עץ שתול ברצון ה'. עקוד כל רצון פרטי "עולה תמימה" (רש"י כה, כו). ירושת הארץ מוכרעת על פי שאלת המושרשות. "וְעַמְּךָ כָּלֵם צְדִיקִים לְעוֹלָם יִרְשׁוּ אֶרֶץ נֶצֶר מִטְעִי" (ישעיהו ס, כא).**

ו. בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו

השילוב בין יראה לאהבה בעבודת ה' ובקיום מצוות הוא חשוב מאין כמוהו. לשלב בין "דחילו" לרחימו". מצד אחד לקיים מצוות באהבה, בהתלהבות, בחשק, בהזדהות, בהגדלת ראש וביזומה. לאהבה אין גבולות ומעצורים: **"רְשָׁפִיָּה רְשָׁפִי אֵשׁ שְׁלֵהֲבִתֶּיהָ. מִיָּם נְבִיִּים לֹא יִכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֱהָבָה וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטָפוּהָ"** (שיר השירים ח, ו). האש מאופיינת בכך שהיא עולה מלמטה למעלה ומסמלת את רגשות האהבה המבקשים להביא ולהוסיף מעצמנו למעלה. אבל הצד השני הוא היראה. ההבנה הפשוטה שהאש יורדת אלינו מהשמים. אין מקורה באדם אלא בגבהי מרומים. זה פשר שמה: **"יראת שמים"**. כי מקורה בשמים, בסדרים הא-לוהיים, במסגרת המעניקה יציבות וחוסן.

"וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו" (כב, ו) בדחילו ורחימו ברחימו ודחילו (מקור...). שילוב אהבה ויראה. במהלך העקידה אנו עדים לשיתוף פעולה בין אברהם ליצחק. התורה מדייקת ומתארת את חלוקת העבודה: **"וַיִּקַּח אֶבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעֵלֶה וַיִּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנֵוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכָלֶת"** (שם). מפסוק זה ניכר שאברהם פעיל. לעומת יצחק הסביל, המבוטל: **"וַיִּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנֵוֹ"**. הוא לא לוקח בידיו אלא הוא נפעל. עליו מונחים העצים. יתר על כן, אברהם לוקח את האש והמאכלת. אלו הדברים המסמלים את פעולת האדם. האדם מדליק את האש ובאמצעות המאכלת הוא שוחט, פועל. לעומת זאת, על יצחק מונחים העצים המהווים חומר בעירה.

אולם, ללא העצים לכל פעולות האדם לא יהיה על מה לחול, לאש לא יהיה במה להיאחז. חלוקה זו מסמלת את השילוב בין האהבה ליראה – ללא יראה לא תהיה לאהבה על מה לחול. שיתוף פעולה בין ה': **"וַיִּקַּח בְּיָדוֹ"** – האהבה פועלת, לבין: **"וַיִּשֶׂם עַל-יִצְחָק בְּנֵוֹ"**, הסבילות, היראה, מקום התשתית שבלעדיו שום דבר לא יאחז במציאות. עתה אפשר לקרוא את הפסוק יחד עם סופו: **"וַיִּקַּח אֶבְרָהָם אֶת עֲצֵי הָעֵלֶה וַיִּשֶׂם עַל יִצְחָק בְּנֵוֹ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכָלֶת וַיִּלְכוּ שְׁנֵיהֶם יַחְדָּו"**.

ז. שורש הברית בין ישראל לרבש"ע

לאחר מכן, מופיע פסוק יחסית ארוך ותמוה: **"וַיִּבְאוּ אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אָמַר לוֹ הָאֱ-לֹהִים וַיִּבְנוּ שָׁם אֶבְרָהָם אֶת-הַמִּזְבֵּחַ וַיַּעֲרֹךְ אֶת הָעֵצִים וַיַּעֲקֹד אֶת יִצְחָק בְּנֵוֹ וַיִּשֶׂם אֹתוֹ עַל הַמִּזְבֵּחַ מִמַּעַל לָעֵצִים"**. בפסוק זה מתארת התורה את עקידת יצחק במעין הבלעה בתיאור התשתיות – המקום, המזבח, העצים. אכן, מכאן אנו למדים על בחינתו המיוחדת של יצחק, המביאה אותו להיות חלק

מהתשתיות, כמו המזבח והעצים. יצחק לא עושה כלום כמו העצים. על בסיס זה אברהם יכול לפעול. על בסיס יראתו העליונה של יצחק, המזבח העליון.

שני חלקים אלו מופיעים בכל פעם שיש ברית מילה, בבחינת עקידת יצחק. מצד אחד יש את המוהל שהוא פועל, לוקח את המאכלת. מצד שני יש את הסנדק, שלא עושה כלום, רק מחזיק את התינוק על ברכיו. הסנדק מסמל את היראה, את המזבח הסביל והמוהל את האהבה, את הפעלתנות מצדנו. זהו שורש כל הברית בנינו לבין רבש"ע. מכאן כל החוסן הלאומי, הביטחון, הניצחון והוודאות. אפילו הגאולה העתידית בזכותה של יצחק היא באה (שבת פט ע"ב), מלימוד הזכות על ישראל שאין רצונם רצון פרטי.

בדרך זו, דרכה של היראה, יש בכוחנו להתמודד עם הניסיונות הקשים, הטלטלות והמאבקים, הן בחיים האישיים והן בלאומיים.